

Flukten fra

geriljaen

I FULLT UTSTYR: Det finnes ikke mange fotografier av den colombianske Farc-geriljaen i aksjon. Den marxistiske bevegelsen holder kortene tett til brystet. Dette er ett av de få bildene som finnes.

– Jeg løp i 15 dager gjennom skogen. Hele tiden var jeg livredd for at de skulle finne meg, sier Gehovanny (27). Da hun flyktet fra livet som Farc-soldat i Colombia, ble faren og broren hennes drept.

TEKST: INGA RAGNHILD HOLST OG JOSÉ PALACIOS FOTO: JOSÉ PALACIOS, GETTY IMAGES OG PRIVAT

Gehovanny Mendez var nesten bare et barn da hun ble vervet til den beryktede, colombianske geriljahæren Farc. Hun var kommandantens kvinne, og ble fire ganger gravid.

– Hver gang ble jeg tvunget til å abortere. Jeg fikk urter som smertestillende medisiner, sier Gehovanny nøkternt.

– Man kan ikke ha barn i skogen.

KK møter 27-åringen i Colombias hovedstad Bogotá. Det er to år siden Gehovanny deserterte fra den marxistiske geriljaen. Da hadde hun vært der siden hun var 14. I dag bor hun og hennes nyfødte datter i slumområdet Ciudad Bolívar.

– Takk Gud for henne, hun er det eneste jeg har, sier hun lavt og stryker det tre dager gamle jentebarnet over det myke, lille hodet.

Da hun stakk fra geriljaen, ble faren (72) og en bror (16) drept hjemme i landsbyen. Gehovanny tror det skjedde fordi hun rømte fra Farc. Hun forteller det ganske nøkternt, uten store ord.

VEKK FRA FATTIGDOMMEN. Gehovanny vokste opp i en landsby i Tolima-provinsen og var bare 13–14 år gammel da folk fra Farc begynte å oppsøke familien hennes for å få henne med seg.

– Først ville jeg ikke. Men etter hvert så jeg at jeg ikke hadde noe valg. Det var ingenting spise, og de sa at i Farc ville jeg få mat hver dag.

Tolima-provinsen er et svært fattig område. Colombianske myndigheter anslø i 2005 at 11 prosent av barna under fem år lider av underernæring. En fjerdedel får ingen skolegang.

– Jeg jobbet sammen med faren min. Der hvor pappa var, der var også jeg. Vi var sju søsken. Det var sjelden nok mat til at vi kunne spise mer enn én eller to ganger om dagen.

Til sist ble Gehovanny med i Farc.

KAMPEN FOR TILVÆRELSEN. Geriljaen flytter seg fra sted til sted i skogene. Hele tiden. Blir den for lenge på ett sted, risikerer den å bli lokalisert av regjeringshæren.

– Man arbeider mye. Soldatene er meget arbeidsomme og respektable. Jeg lærte meg å stille sårede og syke, selv om vi ikke hadde noe særlig utstyr, sier Gehovanny.

Farc ynder å kalle seg folkets frigjøringshær, men har ikke særlig stor støtte i befolkningen. Bevegelsen gir soldatene grunnleggende skolegang, og Gehovanny er tydelig stolt av alt hun lærte om sykepleie i tiden som soldat.

– Vi brukte sysaker til å ordne sår og enkle skader. Siden vi ofte var i strid, var det mange å stelle. Flere ganger måtte vi la sårede ligge igjen. Det gjorde vondt, sier Gehovanny.

– Den hardeste kampen jeg opplevde, var en gang soldater fra hæren overrumplet oss klokken halv fem en morgen. Vi sov. Det kom 11 lastebilder med soldater, og vi ble også bombet fra fly. Jeg gjemte meg i et buskas, og

der lå jeg 15 timer før jeg krøp ut og fant kameratene mine. Vi stelte de sårede og begravde de døde.

Kvinnene i geriljaen har de samme oppgavene som mennene.

– De er med i trening og kamp, sier Gehovanny.

Farc uttaler at de ønsker likestilling mellom kjønnene. Men mange mener at likestillingen i Farc er like langt unna som revolusjonen. En rekke kilder forteller om systematiske overgrep mot de kvinnelige geriljamedlemmene. Seksuelle overgrep brukes som straff eller for å hindre at de deserterer.

Det er også kjent at kvinner, slik Gehovanny Mendez forteller, blir tvunget til å abortere – og til å sterilisere seg.

Årsaken til at både Farc og andre væpnede bevegelser i Colombia kan rekruttere, er blant annet at både menn og kvinner ser dem som et tilfluktssted fra voldelige og fattige hjem.

– Familievold er vanlig på landsbygda, så

Om artikkelforfatteren

Inga Ragnhild Holst er frilansjournalist og har levert artikler til KK i flere år, blant annet fra Cuba, USA, India og Bolivia.

– Da jeg kom til Colombia, ble jeg fascinert. Her behøver en ikke å jakte på nyhetene.

Historiene forteller seg selv på gaten, i smilene, i ansiktene til soldatene, av alle dem som er på flukt. Historien om Gehovanny dukket opp da jeg arbeidet med en sak om kokainproduksjon i Latin-Amerika. I slumstrøket Ciudad Bolívar i utkanten av Bogotá traff jeg en ung, meget høflig mamma, Gehovanny, som enkelt og stillferdig fortalte om seg selv.

mange slutter seg til geriljaen, sier Felipe Salazar (28), desertert Farc-soldat. Han bekrefter at det i Farc finnes soldater helt ned i 13-årsalderen.

Mellom krigshandlingene og opp- og nedpakking, lever soldatene så normalt som mulig.

– Når det var mulig, feiret vi jul og nyttår, forteller Gehovanny.

– Vi hadde fester som varte i opptil tre dager. Vi laget julemat som buñueles (kaker). Av og til slaktet vi en okse og drakk mye. Til nyttår ga vi hverandre klær og andre ting.

UKER PÅ RØMMEN. Etter mange år var Gehovanny sliten og ville ut av geriljaen.

– Jeg var trøtt av alltid å flytte. Av å være redd. Bestevenninnen min døde i en elv under kamp. Jeg visste ikke når eller om jeg skulle få et vanlig liv igjen.

Men Farc gir ikke lett slipp på sine folk.

– Vi ble fortalt at soldater som stikker av, risikerer å bli torturert og drept av hæren, forteller Gehovanny.

En dag hun alene skulle hente forsyninger i en landsby, løp hun opp i fjellene.

– Jeg løp i 15 dager. Jeg sov om dagen og gikk om natten. Jeg stjal mat der jeg fant noe. I alle disse årene hadde jeg lært å klare meg i skogen. Men jeg var livredd for at Farc eller hæren skulle finne meg og drepe meg.

Til sist kom Gehovanny til en hovedvei.

– Jeg møtte en bonde som hadde telefon.

Jeg ba om å få låne den for å ringe til broren min. Mannen nektet, han ville ikke ha noe med geriljaen å gjøre, og jeg måtte true ham. Da fikk jeg ringt. Broren min var i hæren, og hadde flere ganger forsøkt å få meg ut. Jeg overga meg. Jeg trodde hæren skulle mishandle meg, men det gjorde de ikke. De var veldig snille mot meg, og jeg fikk mat.

FÅR HJELP. Colombia har et eget demobiliseringsprogram for deserterte geriljasoldater. De får ny identitet som skal beskytte mot forfølgelse, en yrkesutdannelse og økonomisk hjelp.

Ghovanny fikk begynne på skole og fullførte et bakefagkurs.

– Men det er sykepleier jeg vil bli. Nå har jeg fått skoleplass, sier 27-åringen.

Mens Gehovanny gikk på kurs, ble hun gravid igjen med en ny kjæreste – for femte gang.

– Han ville at jeg skulle ta abort. Jeg bestemte meg for å beholde ungen og dro fra ham, forteller Gehovanny.

Babyen pludrer på babyers vis i sengen hun deler med mor. Den lille er Gehovannys familie nå. Tilbake i landsbyen i Tolima sitter den gamle moren. Gehovanny sender 50 kroner til henne når hun kan klare det.

redaksjonen@kk.no

«Vi hadde fester som varte i opptil tre dager. (...) Av og til slaktet vi en okse og drakk mye.»

GEHOVANNY

EN ANNEN DANS: Mange av Farc-soldatene lever hele livet i skogen. Mellom slagene feires høytider eller stelles i stand fest. Bildet er tatt av en soldat som senere deserterte. Det finnes svært få fotografier av Farc-soldater i aksjon.

– Forhandling må til

- FARC har fortsatt tusener av godt trente soldater. De kan omorganisere seg til et løserne nettverk som fortsatt kan slåss. De kan ikke nedkjempes med makt, sier Jan Egeland, direktør ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) og FNs spesialutsending i Colombia i perioden 1999–2001 etter at det i mai ble kjent at FARCs toppleder er død.
- Colombia har en stor oppgave med å integrere soldater fra væpnede grupper i det sivile samfunn, sier Egeland. – Får man ikke dette til, vil krigen fortsette i ny form med kriminelle grupper. Integrering av tidligere soldater i det sivile samfunnet er kostbart og krevende. Mange er imidlertid blitt gjeninnlemmet, og folk har fått en ny mulighet. Jeg har truffet tidligere geriljafolk som i dag er parlamentarikere, sier Egeland. Under president Álvaro Uribe har Colombia forsøkt å løse konflikten militært. Jan Egeland tror ikke dette er en god løsning.
- Farc kan fortsette i lang tid. Det må forhandlinger til, sier Jan Egeland.

Nordmann kidnappet

Norske **Alf Onshuus Niño**, matematikkprofessor ved Universidad de los Andes i Bogotá, er siden 14. januar i år holdt som Farc-gissel. Han ble kidnappet under en båtutflukt i Chocó-distriktet vest i Colombia. Da båten med gruppen på til sammen 19 personer la til land, ble de møtt av en gruppe Farc-soldater. Seks ble tatt til fange, resten fikk gå, deriblant Onshuus' samboer. Ytterligere fem ble sluppet fri i mai mot løsepenger, bortsett fra Onshuus, ifølge KKS kilder. Colombiansk marineinfanteri, flyvåpen og hær har vært engasjert i å få gislene frigitt, og de to lederne for gruppen som tok gislene, skal være drept.

Flere hundre mennesker er til enhver tid kidnappet av ulike geriljagrupper i Colombia, flere av dem er utlendinger. I fjor ble det ifølge Forsvarsdepartementet i Colombia registrert 472 kidnappinger. 238 gisler ble løslatt, 21 av dem døde. Motivene bak kidnappingene er økonomiske eller politiske. Geriljaene utveksler også gisler mot fanger.

Farc i endring?

- Geriljaens grunnlegger og leder Pedro Antonio Marín døde i mars i år, og det er håp om at den nye lederen, «Alfonso Cano», vil følge en mykere linje og slippe fri gisler.
- Farc står bak systematiske kidnappinger av colombianere og utenlandske statsborgere som utpressingsmiddel, bombing av politiske og økonomiske mål i Colombia, fly- og busskapringer. Blant annet holdes den tidligere presidentkandidaten **Ingrid Betancourt** fanget i jungelen på sjetten år.
- Farc ble dannet som en militær fløy av kommunistpartiet i 1964.
- Man tror Farc har 10 000–15 000 soldater. Organisasjonen har trolig støttespillere blant venstreorienterte bevegelser i Europa, og har fått hjelp fra Cuba. Det hevdes at Farc også har kontakter til baskiske ETA og irske IRA.
- Organisasjonen har tjent flere hundre millioner dollar årlig på narkotikatraffikk.
- Etter 11. september ble Farc satt på USAs og EUs liste over terrornettverk.